

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 37.

Tisdagen den 5 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 27 sistlidne April.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottet memorial N:o 43, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret;

Sammansatta Stats och Banko-Utskottets memorial N:o 4, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 3, i fråga om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående ytterligare ifrågasatta ändringar i Kongl. förordningen om bevillning af fast egendom samt af inkomst den 14 September 1883;

Banko-Utskottets memorial N:o 8, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 7, i fråga om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken; och

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion i fråga om kontroll öfver tillverkning af och handel med konstsmör.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

Första Kammarens Prot. 1885. N:o 37.

N:o 30, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker, samt angående villkoren för sådana statsbidrags äfvensom odlingslåns erhållande;

N:o 31, angående vissa eftergifter i fråga om det åt Hjelmarens och Qvismarens sjösäkningsbolag af staten beviljade låneunderstöd å 2,000,000 kronor; samt

N:o 32, angående de i 63 § Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda, den 2 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 10 b, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättande under år 1886 af Generalstabens topografiska arbeten;

N:o 12 b, med anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående anslag till utgifvande af tidningen "Polisunderrättelser;" samt

N:o 15 b, angående förhöjning af statens bidrag till folkskollära-
lära-
rarnes enke- och pupillkassa.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 2 i denna månad bordlagda memorial N:o 42, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående inköp och ombyggnad af Hudiksvalls jernvägsaktiebolags jernväg mellan Hudiksvall och Näsvisen samt jernvägens utsträckning till norra stambanan, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda, den 2 innevarande Maj bordlagda utlåtanden:

N:o 44, angående fortsättning af arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866;

N:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Stale i Göteborgs och Bohuslän;

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till tvenne danaarf; samt

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående expropriation af mark från indragna militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Ullstorp i Östergötlands län till plats för en skolhusbyggnad för Nykils församling.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 48.

Föredrogs Stats-Utskottets nedannämnda den 2 innevarande Maj bordlagda memorial:

N:o 50, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln.

1—4 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

5 punkten.

Bifölls.

6 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

7 punkten.

Bifölls.

8—9 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

10 punkten.

Lades till handlingarna.

11—13 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

14—15 punkterna.

Biföllos.

16—17 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

N:o 51, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets den 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 55.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de denna dag första gången bordlagda ärendena och sist de utlå-tanden, som denna dag bordlagts för andra gången.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
efter Kammaren åtskildes kl. 2,34 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 6 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 29 sistlidne April.

Anmäldes och bordlades Lag-Utskottets utlåtande N:o 56, i anledning af dels återremiss från Andra Kammaren af vissa delar af det i Utskottets utlåtande N:o 23 framlagda förslag till värnpligtslag, dels ock Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande samma förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Friherre *Ericson* och Herr *Rädf* låtit anmäla, att de af sjukdom vore hindrade att bevista detta sammanträde.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:o 43, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Föredrogs och lades till handlingarna Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 4, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 3, i fråga om åtgärder i och för upphörande af de enskilde bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Bevillnings-Utskottets under gårdagen bordlagda betänkande N:o 6.

Efter föredragning af Banko-Utskottets sistlidna dag bordlagda memorial N:o 8, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 7 i fråga om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken, godkändes den föreslagna omröstningspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens Tillfälliga Utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 16.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 1 och 2 i denna månad bordlagda betänkande N:o 5, angående åtskilliga ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

1—5 punkterna.

Biföllos.

*Ifrågasatt
tull på vissa
slags böcker.*

6 punkten.

Herr Dahl: Vid denna punkt har jag anmält reservation endast mot Utskottets motivering, och då jag icke anser skäl vara för handen att framställa yrkande på någon bestämd tullsats, skall jag försöka fatta mig så kort som möjligt.

När denna fråga vid förra riksdagen var föremål för öfverläggning inom Kammaren, uttalade jag den meningen, att något borde göras för att rätta den efter min uppfattning mycket obilliga behandling, för hvilken våra bokbindare varit utsatta, då man af dem utkräver en ganska dryg indirekt beskattning genom påförda tullafgifter för siden, sammet, bokguld, papper, fernissor m. m., som de för sitt yrke nödvändigt behöfva och som de måste taga från utlandet, under det att man på samma gång medgifver den utländske bokbindaren att hit införa dyrbart bundna böcker i huru stor myckenhet som helst utan den ringaste tullafgift. Jag nämnde redan då, att det hade utbildat sig en förmlig industri, bestående deri, att man utför mycket stora upplagor af här i landet allmänt spridda bokhandelsartiklar för att i utlandet bindas och sedan hit åter införas, hvarigenom icke blott våra bokbindare tillskyndas betydliga förluster genom minskad arbetsförtjenst, utan äfven statskassan förlorar tullinkomsten af åtskilliga med ganska hög tull belagda artiklar. Häremot invändes bland annat, att redan i den transportkostnad, som våra bokförläggare derför måste vidkännas, kunde anses ligga ett betydande skydd för våra bokbindare. Jag behöfver väl icke fästa den ärade Kammarens uppmärksamhet på, att detta ingalunda är händelsen. Men dessutom är det ju en känd sak, att många af de i vår bokmarknad allmänt spridda och lättast afsättliga artiklar, såsom t. ex. biblar och psalmböcker, nu äfven tryckas i utlandet, hvarigenom både papperstullen undgås och den omnämnda transportkostnaden i väsentlig grad minskas. Att äfven våra boktryckerier derigenom lida väsentligt intrång, behöfver jag ju icke närmare utveckla för Kammaren.

De viktigaste skälen, som förut blifvit anförda mot en sådan införselstull, som här är föreslagen, hvilka skäl Utskottet äfven här åberopar, äro hemtade dels derifrån att för den svenska-finska literaturen åtskilliga olägenheter derigenom skulle vållas, dels äfven från den omständigheten, att vid returnerande från utlandet af dit försända, osålda exemplar af svenska böcker skulle våra bokförläggare träffas af tullen. Det har syns mig, att båda dessa skäl äro allt för svaga för att tillfredsställande motivera Utskottets tillbakavisande af det nu väckta förslaget, och det är derför som jag har ansett mig böra reservera mig mot Utskottets motivering.

Hvad först beträffar den finska literaturens alster, sådana nemligen som tryckas i Finland och sedermera hitföras, så utgöra de blott ett mindre betydligt antal i förhållande till de stora upplagor, som här i landet tryckas af finska skriftställares arbeten. I hvarje fall skulle den antydda olägenheten kunna undvikas derigenom att dessa literaturalster fördes hit i häftade exemplar, hvilket dessutom redan nu mycket ofta är händelsen. Icke heller tror jag

man kan antaga, att så särdeles många af de till utlandet utsända bundna svenska böckerna blifva returnerade; åtminstone lära de väl ej blifva så många, att vederbörande förläggare skulle komma att röna någon större olägenhet af att erlægga den föreslagna tullafgiften för sålunda returnerade böcker. I värsta fall skulle man ju kunna medgifva tullfrihet för sådana returnerade exemplar, men då, såsom vi väl alla känna, de svenska bokhandlarne hafva minst 25 procent och de utländska ända till 33 å 40 procent af det bestämda boklädspriset i försäljningsprovision, så är jag öfvertygad, att det blefve dessa bokhandlare, som finge bära den lilla afbränningen på sin i allt fall ganska betydliga och säkra inkomst.

*Ifrågasatt
tull på vissa
slags böcker.
(Forts.)*

Hvad beträffar de svårigheter, hvarmed det skulle blifva förbundet att utöfva erforderlig kontroll, i händelse tullfrihet medgäfves för dessa returnerade böcker, är jag öfvertygad, att dessa svårigheter icke skulle blifva större, än att våra förfarna tulltjenstemän ofta gått i land med mycket kinkigare och mera maktpåliggande saker. Vi behöfva blott erinra oss de alltid så kinkiga produktionsbevisen, synnerligen de norska, för att veta, huru lätt den nödiga kontrollen äfven i detta fall skulle kunna åvägabringas, om man blott finge förutsätta god vilja för dess genomförande. Ehuru jag således icke har kunnat betrakta Utskottets motivering såsom tillfredsställande för tillbakavisande af det väckta förslaget, har jag dock å andra sidan icke ansett detta förslag vara i och för sig tillfredsställande, och jag har derföre funnit lämpligast att nu låta det falla för att möjligen en gång i framtiden kunna i en lämpligare form framlägga det för Riksdagen.

Jag har sålunda för närvarande icke något yrkande att göra.

Öfverläggningen angående förevarande punkt ansågs härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

7—10 punkterna.

Biföllos.

11 punkten.

Herr Dahl: Då jag här gjort yrkande på en bestämd tullsats, känner jag mig skyldig att för Kammaren något utförligare angifva skälen derför.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.*

Upprepade gånger har Riksdagens uppmärksamhet fästs på de svårigheter, som vållats af att allt för våldsamma och hastigt på hvarandra följande tullnedsättningar egt rum, hvarigenom betydande svenska näringar råkat i ett tillstånd af försämring och vanmakt. Just den näringsgren, hvarom nu här är fråga, lemnar det bästa beviset på ett sådant förhållande. Motionärerna hafva mycket riktigt angifvit, att inom en tidrymd af omkring 20 år införselsafgiften för hit hörande tillverkningar nedsatts till mindre än en sjettedel af den förut gällande, ehuru väl ingen borde hafva kunnat vara blind för följderna häraf. Jag lemnar derför åt herrarne sjelfve att besinna, huru vida det verkligen ligger någon

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

sanning i hvad som här på sidan 22 i utskottsbetänkandet säges, der det heter "att statsmakterna i afseende å denna näring iakttagit den omtanke och vårdnad, densamma med hänsyn till dess stora betydelse för landet kunnat anses förtjena. Denna omvårdnad skulle enligt Utskottets uppfattning just visas derigenom, att tullsatserna å den nämnda varan så småningom minskats. När man inom en tidrymd af 20 år minskat införselstullen å tillverkningarne till mindre än en sjuandedel af den förut gällande, kan jag för min del omöjligen medgifva, att denna minskning har skett så småningom. För att närmare precisera minskningen, vill jag nämna, att denna tull först sänktes från 37 $\frac{1}{2}$ öre per skålpund till 25 öre, sedan från 25 öre till 15 öre och vidare från 15 öre till 10 öre för att slutligen nedsättas från 10 öre till 6 öre per skålpund, allt inom en tidrymd af 20 år. Det kan jag verkligen icke anse vara att egna nödig omvårdnad åt en för vårt land vigtig näring, allra minst kan det kallas att "så småningom" minska tullen.

Då Frankrike vid den första handelstraktatens afslutande bland andra yrkanden framstälde den fordran, att lädertullen hos oss skulle sänkas först med 40 procent och sedermera med ända till 60 procent af den förut gällande, skedde det naturligtvis i den afsigt å Frankrikes sida att här bereda sig en marknad för sina läderfabrikat, som den franska staten alltid skyddat och äfven nu skyddar genom i vissa fall flerdubbelt högre tullsatser än här gällande. Det hade väl då varit skäl att unna de svenske industriidkarne i denna näringsgren tid att något hämta sig och tänka sig för, på det att de måtte kunna inrätta bedrifvandet af sin näring efter de nya för dem oväntande förhållandena. Man hade sagt dem, att de framför allt måste vara betänkta på att öka sin produktion för att kunna få de s. k. allmänna omkostnaderna fördelade på en större arbetskvantitet och derigenom vinna en större prisbillighet, som kunde sätta dem i tillfälle att möta utlandets täflan. Detta råd följde de också. Bolag bildades mångenstädes med betydande kapitaltillgångar, och stora fabriksanläggningar uppstodo, der man inrättade sig fullkomligt efter utlandets mönster. Men efter några få års förlopp beslöt Riksdagen på ett par enskilde motionärers framställning hvilken framställning — om herrarne behagade taga del deraf — visar sig blottad på all utredning och motivering, att ytterligare med 40 procent nedsätta den vid franska traktatens afslutande bestämda tullen. Något motstycke till en så nyckfull och obarmhertig behandling af ett för landets hushållning viktigt näringsintresse torde man svårigen kunna leta upp hvarken i vårt eller något annat civiliseradt land. Från denna tid daterar sig också denna näringsgrens oupphörliga nedgående och förfall i vårt land. Att här närmare skildra de förluster, som derigenom drabbat många enskilda, och den af arbetslösheten alstrade nedstämmning och bitterhet, som födts hos många förut nöjda och lyckliga familjer, kunde visserligen vara lärorikt nog för mången i denna Kammare, som icke så noga gör sig reda för de ekonomiska verkningarna af en sådan åtgärd, hvilken man därför icke drager i betänkande att med sin röst understödja, men jag vill dock icke dermed trötta

Kammaren. Jag förmodar nemligen, att Kammaren både till följd af under senaste tiden inträffade tilldragelser och på grund af den statistik, som här föreligger, skall hafva godheten finna, att det hvarken varit rätt eller klokt att så hårdhänt förfara mot en näringsgren, som sysselsätter så många arbetare, hvilka alla sträfva i ett för landet viktigt, men för dem sjelfva tungt och hårdt yrke.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Det af Frankrike åsyftade ändamålet uppnåddes aldrig, ty af dess visserligen utmärkta, men därför också dyra tillverkningar har endast obetydligt blifvit hit infördt, vexlande i värde mellan några tusental och ett par tiotusental kronor årligen, men så mycket större massor af prisbilliga men på samma gång ofta mycket dåliga tillverkningar hafva strömmat till oss från länder, hvilka likväl vetat att hålla våra tillverkningar både af detta och andra slag från sig utestängda genom höga tullsatser.

Redan 1876, det första året då den låga tullsatsen här tilllämpades, finna vi t. ex införselsmängden af lädervaror med ens springa upp till dubbelt mot det föregående året. Den uppgick nemligen 1876 till omkring 1½ million kilogram, men det oaktadt har denna införselskvantitet sedermera år efter år ytterligare ökat, så att den år 1882 uppgick till 2,065,773 kilogram och 1883 till närmare 2 millioner eller noga taget till 1,988,656 kilogram. Om vi vilja sträcka våra undersökningar ännu längre tillbaka, så finnes att 1864 höll sig införseln vid omkring 268,000 skålpund, men inom 20 år har den vuxit till omkring 5 millioner skålpund. Att den inhemska tillverkningen under sådana förhållanden måst trängas tillbaka, är ju en naturlig sak. Vi finna af de i betänkan det intagna statistiska uppgifterna, att under det att tillverkningsvärdet år 1874 var omkring 8½ millioner kronor, hade det 1883 gått ned till omkring 5¼ millioner kronor; således på denna korta tid visande en minskning med mer än 3 millioner.

Så väl i många af våra städer, såsom t. ex. Stockholm, Norrköping, Göteborg, Eksjö m. fl. som öfverallt på landsbygden hafva stora fabriker måst nedläggas, och många af de skickligaste yrkesarbetarne hafva med sina familjer lemnat fäderneslandet för att söka anställning i främmande land, hufvudsakligast i Nord-Amerika, hvarifrån de europeiska tillverkningarna hafva att utvärda sin svåraste konkurrens. Jag såg nyligen i en nordamerikansk tidskrift, att en firma i Amerika på en vecka tillverkar mera än någon fabrik här i landet förmår på ett år, och när den svenske fabrikanten på 10—12 månader kan högst påräkna ett rendement af 120 å 125 skålpund beredd vara af 100 skålpund torr råvara, uttager den amerikanske fabrikanten 172—180 skålpund och det på en tid af högst 3 månader, hvilket naturligtvis beror derpå, att den senare *vill* tillverka en billighetsvara och dervid begagnar alla möjliga tekniska konstgrepp, som den svenske fabrikanten icke kan betjena sig af, så vida han vill bibehålla allmänhetens förtroende. För en anonym fabrikant i Amerika har denna betänklighet naturligtvis ingen betydelse, men för den svenske fabrikanten är det helt enkelt ruinerande, om allmänheten fattar misstroende till de med hans stämpel försedda tillverkningarne.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Ur statsekonomisk synpunkt, hvilken synpunkt för mig i alla hit hörande frågor alltid är den bestämmande — derom försäkrar jag Kammaren — kan jag därför icke annat än finna det högst bedröfligt, att sålunda för vårt folk skall förloras den arbetsvinst, som kunde uppstå genom förädling af en i landet befintlig råvara. Härifrån exporterades 1876, det första året den låga tullen tillämpades, 400,000 kilogram råa hudar och skinn, men 1882 hade utförseln stigit till omkring 1,300,000 kilogram, d. v. s. mera än tredubblats. Hvad betyder nu detta? Jo, att vi med gäldande af transportkostnaderna försända vår råvara till utlandet, hvarifrån vi sedermera återköpa den i förädladt skick, och då naturligtvis få betala den så mycket dyrare just på grund af den tillkommande arbetsvinsten, hvilken stannar hos utländska yrkesidkare. Jag kan omöjligt anse, att detta är med en klok statshushållning förenligt, men den doktrinära uppfattningen vill så hafva det och därför går det så.

Se vi efter, huru förhållandet varit med införseln af utländsk råvara, så finna vi, att år 1874 under inflytandet af de goda konjunkturerna var den i rundt tal 4 millioner kilogram, men efter 1876 sjönk den allt mer och mer, så att den 1879 endast utgjorde 1 1/2 million kilogram.

Då jag nu sammanställer detta med de förut af mig meddelade uppgifterna om den allt mer och mer växande införseln af utländska läderfabrikat, så anser jag mig berättigad till det påstående, att vårt folk på detta betydande arbetsområde allt mer och mer förlorar arbetsvinsten och, hvad värre är, äfven arbetsdriften och arbetsskickligheten.

Det må förlåtas mig, om jag med sådana resultat för ögonen och med kännedom om, hvad som öfver allt i andra länder göres för att åt det egna folket bevara utsigten till arbete och arbetsvinst, omöjligt har kunnat gilla de tullpolitiska åtgärder, som här hafva gång efter annan vidtagits, hvarigenom stora förluster vållats många enskilda och derigenom medelbart äfven det allmänna. Vi hafva ett vulgärt ordspråk, som dock är mycket betecknande och uttrycksfullt, hvilket säger oss, huru det går, när krubban är tom.

För min del befarar jag, att det alltmera kring sig gripande missnöje, som nu är rådande bland de arbetande klasserna, till en väsentlig grad har sin orsak just deri, att tillfälle till arbete nu icke finnes här i landet lika mycket som förr. Man må dock hafva godheten besinna, att en väl burgen befolkning — och det gäller hufvudsakligen om befolkningens medelklasser — är samhällsordningens bästa stöd, hvaremot arbetslöshet och deraf vålladt armod lätt kan locka till försök att omstörta den bestående ordningen. Man må icke förtänka dem, som sakna tillfälle till arbetsförtjenst, om de frestas att lyssna till lockande stämmor, som säga dem att de hafva mycket litet att förlora, men ganska mycket att vinna på en omhvälfning inom ett samhälle, som förhåller dem deras naturligaste rättighet, rättigheten att genom ärligt arbete försörja sig och de sina. I vårt grannland Norge, der man äfven

länge klagat öfver att denna näringsgren varit så hårdt ansatt genom främmande dåliga tillverkningars intrång, har man för ett par år sedan öfvergått till den ställning, jag förordat, d. v. s. till den tullsats, som bestämdes genom franska traktaten. Följden har också blifvit, att denna näringsgren på sista tiden har i väsentlig mån tilltagit i förkofran, hvilket framgår bland annat deraf, att Norges import till oss af lädervaror har betydligt stigit. Och det är ju ett af erfarenheten bekräftadt faktum, att en industri blir då först exportkraftig, när den i någon väsentlig mån kan beherska landets egen marknad.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Den invändning, som vanligen göres mot att påföra en sådan tullsats som denna, är ju den, att man icke vill för den stora allmänheten fördyra en nödvändighetsvara; men jag hemställer till herrarne, om här kan ligga ens en skynt af rimlighet för ett sådant motiv. Det är ju alldeles klart, att vid inköp af en beklädnadsartikel, som betingar ett pris af 10—15 kronor, en af tullen förorsakad prisförhöjning af 3 öre icke kan spela någon roll.

Jag tror sålunda, att det argumentet icke här låter använda sig, och något annat rimligt motiv, hvarför man skulle hålla våra svenska industriidkare i denna näringsgren i en sämre ställning än deras norska yrkesbröder, kan jag för min del icke upptäcka.

Jag tror mig därför endast behöfva vädja till Kammarens rättskänsla, då jag nu vördsamt anhåller om bifall till min reservation.

Herr Bennich: Mycket tankvärda saker har den siste talaren anfört, men jag tror å andra sidan, att, om Kammaren behagade egna uppmärksamhet åt den utredning, som Bevillnings-Utskottet i sitt betänkande lemnat öfver denna fråga, hvilken utredning jag vågar säga är mycket omsorgsfull och opartisk, herrarne icke skola komma att dela den siste talarens mening.

Det är icke tvifvel underkastadt och kan icke bestridas, att icke en ganska stark och för läderindustrien kanske starkare tullnedsättning har under de sista tjugu åren blifvit vidtagen än som träffat en stor del andra näringar här i landet, men visserligen står icke läderindustrien i detta hänseende ensam. Jag skulle kunna uppgifva åtskilliga, ja många fall, der mycket större industrigrenar hafva varit i fråga och der Riksdagen med begagnande af sin lagstiftningsrätt gått strängare till väga. Jag vill t. ex. fästa mig vid skeppsbyggeriet och mekaniska verkstäder. Det fans förut en tull af 25 procent på fartyg, som skulle införas. Den tullen togs bort med ett penndrag. Det gick icke så småningom på 20 år, utan den togs bort med ett penndrag. Och gå vi till jernindustrien, minnas säkert herrarne, huru som tackjern var förbjudet att införas. Förbudet om import utbyttes mot en tullsats af 1 krona 50 öre per centner och 1 å 2 år derefter togs hela tullsatsen bort. Jag minnes mycket väl, huru den tiden åtskilliga förespådde hela jernhandteringsens undergång här i landet till följd af denna förändring. Men jernindustrien har icke gått under.

Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)

Det är nu 10 år sedan den tullsats på sulläder bestämdes, som man nu önskar få förändrad. Om äfven åtgärden vid det tillfället var stark, har dock läderindustrien på dessa 10 år varit i tillfälle att sätta sig in i de nya förhållanden, som genom den förändrade lagstiftningen skapats. Utländska arbetsmetoder hafva blifvit införda och af den statistiska utredning, som finnes intagen i Utskottets betänkande, behagade herrarne finna, vid en jemförelse mellan förhållandena under åren 1878—1883, att hvarken antalet handtverkare nedgått eller antalet arbetare undergått någon som helst nämnvärd förändring. Att arbetslöshet skulle hafva inträffat i följd af denna lagstiftning, så att många läderarbetare nödgats utvandra med hustru och barn, är ett påstående, som icke öfverensstämmer med de statistiska uppgifterna.

Utskottet har fäst uppmärksamhet derpå, att 10 år hafva förflutit, sedan den lagstiftning vidtogs, som ännu är gällande, och i hvilken man har gång på gång yrkat förändring, utan att Riksdagen åt dessa yrkanden lemnat sitt öra. Utskottet har erinrat, säger jag, att denna lagstiftning nu redan existerat i 10 år och att fara ligger deri, att på grund af en tillfällig opinionsvind höja en tullsats, rörande hvilken så stora klasser i samhället hafva ett intresse af att få den så låg som möjligt. En tillfällig förhöjning i denna skyddsstull kan icke hafva någon utsigt om framtida bestånd och om denna tullsats åter efter någon kort tid sättes ner, komma naturligtvis de nya spekulationer, som på grund af en tillfällig förhöjning egt rum, att leda till nya misräkningar, nya förluster och ytterligare nya lidanden.

Den ärade talare, som nyss hade ordet, dref en sats, som vi hafva hört upprepad från den sidan under alla tider, att en förhöjning i en tullsats, eller att en tullsats af några öre mera eller mindre, ingenting betyder för *konsumenterna*. Man räknar då ut det på det sättet, att förhöjningen i tullsats skulle på ett par skolor göra endast några öre. Den satsen drefs äfven i Bevillnings-Utskottet och af de praktiska landtmännen från Andra Kammaren svarades, att om den också icke gör så mycket på ett par skolor, så gör den dock en förhöjning för den hemmansegare eller familjefader, som skall hålla hela sitt hushåll med skodon och som nog får erfara verkan af den förhöjda tullagstiftningen, då han skall köpa en eller flera hudar. Och hvad som icke kan förnekas är, att bland alla beklädnadsämnen, hvaraf vi hafva behof i vårt hårda klimat, knapt något finnes, som är så outhärligt som fotbeklädnad. Hvarje åtgärd att fördyra den genom ändring i den tullagstiftning, som hittills varit rådande, måste mottagas med ovilja och missbelåtenhet från alla dem, som nyttja skodon, d. v. s. hela svenska folket. I förhållande till detta folk spela visserligen garfvarne icke någon stor rol. Det inhemtas af Bevillnings-Utskottets betänkande, att antalet mästare och arbetare inom läderindustrien uppgår till omkring 2,400 personer. För dessa 2,400 personer skola $4\frac{1}{2}$ millioner menniskor beskattas med en högre afgift! Jag tror icke, att man rätt väl står till svars för

en sådan åtgärd, sedan lagstiftningen fått en viss stabilitet, såsom jag nyss nämnt, under en tid af 10 år.

Ännu en omständighet, som icke bör lemnas ur sigte, är den, att till följd af våra mellanriktsförhållanden läder är en mellan Sverige och Norge tullfri artikel. Hvarje förhöjning i tullsats, som vi besluta, gifver således ett större premium åt norska lädertillverkare vid deras införsel af sina produkter till Sverige. Svenska statskassan får således ingenting deraf. Våra läderfabrikanter blifva icke derigenom beskyddade; men tillfälle att höja priset på varan erbjuder sig åt herrar *köpmän*.

Jag kan icke annat än anse det vara obetänksamt, om man nu skulle vidtaga en sådan åtgärd, som den af den siste talaren och motionärerne föreslagna, och ehuru jag, i likhet med Utskottet, medgifver, att läderindustrien fått känna trycket af tullnedsättningen svårare än en stor del andre industriidkare, måste jag, i öfverensstämmelse med Riksdagens gång på gång fattade beslut, äfven nu hemställa, att motionerna om en förhöjd tullsats på sulläder icke måtte vinna Riksdagens bifall, utan Utskottets framställning godkännas.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Herr Björnstjerna: Jag har visserligen icke mycket hopp om framgång för mitt yrkande, men kan dock icke underlåta att nu, likasom jag förr gjort, framhålla, huru denna industri verkligen har blifvit ytterst illa behandlad och hårdare än de flesta af våra andra.

Jag ber att få fästa uppmärksamhet på, att Utskottets tabeller icke gå längre tillbaka än från och med år 1878 och att döma af dem skulle visserligen icke denna läderindustri hafva lidit så särdeles stor skada. Den sista stora tullsänkningen inträdde emellertid år 1876 och det var i och med det året, som det stora fallet i lädertillverkningen och särskildt i sullädertillverkningen inträffade. Om man ser på tullkomiténs tabeller, finner man, att värdet af tillverkningen utaf sulläder inom landet utgjorde från år 1860 till och med år 1870 mellan 2 och 3 millioner eller i medeltal omkring $2\frac{1}{2}$ millioner kronor; för år 1871 uppgick värdet till 3,100,000 kronor, år 1872 utgjorde det 3,400,000, år 1873 3,300,000, år 1874 3,500,000 och 1875 utgjorde det 3,300,000; detta allt i runda tal. År 1876 inträdde den stora nedsättningen af 40 procent, om jag icke misstager mig, och då gick värdet ned med $\frac{1}{2}$ million till 2,800,000 kronor. Året derpå gick det ned med 600,000 kronor till 2,261,000 kronor och följande året gick det åter ned med omkring 300,000 kronor till 1,958,000 kronor. Det är från och med detta år, som Bevillnings-Utskottets tabeller börja, ty detta är det första år, som der återopas. Men då hade redan tillverkningsvärdet fallit till föga mera än hälften af hvad det hade varit det sista året, innan denna tullnedsättning inträffade. Det har icke kunnat resa sig sedan dess, utan år 1883 utgjorde värdet endast 1,577,737 kronor, således icke hälften af hvad det hade varit under det sista året, innan nedsättningen inträffade. Deraf torde följa, att denna industri befinner sig i en mycket beklaglig belägenhet.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Det åberopades här af den siste ärade talaren, att man skulle taga i betraktande förhållandet i Norge och icke sätta tullen här högre än i Norge. Men i Norge har man just den tull, som Herr Dahl nyss påyrkat; den är der 24 öre per kilogram och om således vi antaga samma tull som i Norge, så förfaller ju helt och hållet det argumentet.

Det är visserligen sant, att läder är en artikel, som är nödvändig för alla, jemväl för den fattige i allra högsta grad, men om våra garfvare kunde blifva hjälpte med denna lilla tullförhöjning af 9 öre per kilogram, tror jag icke, att det skulle inverka på värdet af ett par skodon med kanske mera än 3 öre och det är väl en utgift, som jag icke skulle draga i betänkande att ålägga hvar och en att betala.

Jag ber således få instämma i herr Dahls yrkande.

Herr Reuterswärd: När jag begärde ordet, visste jag icke, att den siste ärade talaren hade anmält sig och allra minst trodde jag, att han skulle yttra sig i den riktning han gjort. Det har varit mig en stor glädje att erfaras, att han med sina i allmänhet frisinnade åsigtter i tullfrågor understödt reservanternes framställning.

Jag begärde ordet egentligen därför att reservanten från denna Kammare icke skulle stå ensam i sitt yrkande och för att få med några ord bemöta den andre talaren i ordningen.

Han säger visserligen, att han lika som Bevillnings-Utskottet erkänner, det denna industri har blifvit strängt behandlad, men han tillägger, att den *icke har blifvit så illa behandlad*, att det icke finnes andra industrigrenar, *som blifvit ännu sämre behandlade* och deri finner han sin tröst. Ja, man kan säga att det är en skön själs bekännelse, att så länge icke alla våra industrigrenar hunnit så långt på vägen som till ruin, så få de trösta sig med, att de ändock icke blifvit allt för illa behandlade.

Han nämnde bland annat jernindustrien och att det förespådes, när man tog bort införselstullen på jern, att jernindustriens undergång skulle blifva en följd deraf. Jag vill icke säga, att vi nått den punkt, att dess totala undergång är gifven, men nog har den fått erfaras svåra följder häraf och jag läste senast i går afton, att icke mindre är fyra bruk nu lagt ner sin tillverkning, och dessa stå icke enstaka. Detta är sannerligen icke några goda tecken. För öfrigt är det nu icke tal om dem.

Vidare yttrade talaren, att, om man nu skulle höja tullen på läder till hvad reservanterna föreslagit, finge Riksdagen om ett par år åter nedgå till den förra tullsatsen och då komme man tillbaka till nuvarande förhållanden. Nej, mina herrar, jag vågar påstå, att tonen inom Riksdagen nu är sådan, att tullsatserna å svenska industrialster icke komma att ökas vidare.

Vidare yttrade han, att garfverierna sysselsatte endast 2,400 personer och att det därför icke vore värdt att beskatta hela svenska folket med några öre, som denna tullförhöjning skulle utgöra. Ja, jag tycker, att de äro ändock en ganska vacker andel

af den svenska arbetarebefolkningen, dessa 2,400 personer. Kan man göra något för deras existens, så är det icke utan sina goda skäl och min öfvertygelse är den, att om garfverierna bure sig skulle deras antal inom några år fördubblas.

Vidare nämnde han om de norska förhållandena och det har redan den siste talaren besvarat. Här är icke fråga om att sätta tullsatsen högre än i Norge, men dessutom vet jag icke, hvarföre vi skola rätta vår tulltaxa efter Norges. Jemt och samt får man falla undan för dylika resonnement, men här behöfva vi icke ens riskera detta, då fråga allenast är att sätta tullsatserna lika med Norges. Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det har ansetts här, att man nu skulle rätta den orättvisa, som skedde för 9 år sedan, och det är anfördt, att på de sista 6 åren någon förändring i tullsatsen icke har skett men att det stora fallet har skett förut. Nu vill jag hemställa, om det på grund deraf kan vara skäl att rubba de vilkor, under hvilka läderindustrien nu lever. Jag tror den hafva större nytta och gagn af *jennhet* i sina förhållanden och sin beskattning, än den har, ifall man söker åstadkomma någon förändring i det, som skedde för 9 år sedan. Och jag bestrider bestämdt, att det var tullsatsens nedsättning, som då gaf anledning till, att läderfabrikerna måste minska sin tillverkning och att tillverkningsvärdet följaktligen gick tillbaka. Det var helt andra förhållanden, som föranledde detta: först en konkurrens med det norska lädret från Flekkefjord, der ett utmärkt godt läder tillverkades, sedan med amerikanernes vida billigarelädersorter; och dessa få öre, som här äro i fråga, skulle icke kunna reparera dessa förhållanden eller ändra dem på något sätt, men de skulle göra den inverkan, att de skulle *gifva en missriktning* åt förhållandena, så mycket större som den strid, som här försiggår, icke är en principstrid mellan frihandlare och protektionister, utan endast en stark benägenhet, som folk har för att få sina oundgängliga förnödenheter till billigt pris; och skulle det vid denna riksdag lyckas att få upp tullsatsen, så är jag af motsatt åsigt mot den siste talaren, som trodde, att den skulle blifva bestående. Så vidt man kan döma af stämningen inom Bevillnings-Utskottet, är förhållandet icke så, utan det är samma starka tendens hos dem, som behöfva se på hvarje öre, att detta är en så stor förnödenhetsartikel, att de icke vilja hafva den fördyrad.

Jag tror derföre, att man gör våra läderfabrikanter en stor otjenst genom att förhöja tullen.

Hvad åter garfvere i landsorterna angår, hafva de mestadels lokala göromål, på hvilkas mer eller mindre inkomstbringande beskaffenhet tullförhållandena föga eller icke verkar.

Jag kan icke annat än tillstyrka att Kammaren ville fatta ett beslut i öfverensstämmelse med Bevillnings-Utskottets förslag.

Herr Dahl: Sällan har jag i riksdagen velat besvara med att mera än en gång taga till ordet i samma fråga och jag har

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

derför alltid bemödat mig om att söka så mycket i min förmåga stått sammanföra motiven för min mening för att sedermera kunna åt de beslutande öfverlemla afgörandet af, på hvilken sida de mest vägande skälen må kunna anses vara framlagda. Om jag nu ber att få med anledning af ett par talares anföranden nämna något, sker det därför, att i dessa yttranden förekommit ett och annat, som jag anser mig svårligen kunna låta i protokollet stå utan bemötande från min sida.

Af åtskilligt, som Utskottets ordförande anført, vill det synas mig, som om han i hufvudsak delar min uppfattning om denna näringsgrens betryckta ställning. Hans praktiska klokhet icke mindre än hans rättskänsla, att icke tala om hans rent menliga deltagande för dem, som äro oförskyld lidande, tyckes hafva försatt honom i en svår ställning gent emot denna fråga. Han kan naturligtvis icke förbise de svårigheter, med hvilka dessa näringsidkare kämpa, men det är klart, att det måste för honom vara påkostande med hänsyn till den doktionära ställning, som han i sådana frågor som denna sedan lång tid intagit, att nu vid detta tillfälle vika en hårsman tillbaka. Det må ursäktas mig, om jag häri ser ett upprepande, i diminutiva dimensioner naturligtvis, af den af oss alla väl kända legenden om en Herkules vid skiljevägen. På den ena sidan ligger ju doktrinens flacka och breda väg, som den ärade talaren och för öfrigt många med honom hafva sökt att så mycket som möjligt nivellera för att få den så bekväm, att man på den må kunna gå fram, vore det än med förbundna ögon. Men å andra sidan kräfyas en skärpt uppmärksamhet, ett städse vaket öga för mötande hinder och svårigheter, emedan det der gäller att på arbetets alltid besvärliga väg föra folket fram till allt arbetes yttersta mål, som är förkofran och ekonomiskt oberoende. Mot de statistiska uppgifter, jag tog mig friheten andraga, tycktes den ärade talaren icke hafva något att invända, lika litet som han tycktes underskatta betydelsen af det resultat, jag af denna utredning ville hemta. Men då han, om jag icke miss-tager mig, såsom skäl till fortsatt oberättigad behandling af desse näringsidkare, anförde den omständigheten, att ett bifall till mitt yrkande möjligen skulle kunna förläda dem att nedlägga ännu mera arbete och offra ännu mera af sina tillgångar på utbildande af det yrke, från hvilket de dock skola hemta sitt dagliga bröd, och att således just ömheten om dessa lädertillverkare skulle drifva talaren att säga ett bleklagdt nej till mitt yrkande; då befarar jag, att desse stackars näringsidkare i en *sådan* yttring af välvilja icke gerna kunna se annat än en Judas-kyss, som inviger det utsedda offret till bestämd undergång.

En annan talare, också ledamot af Bevillnings-Utskottet, men som på samma gång har den ansvarsfulla ställningen att såsom chef för vårt Kommerskollegium utöfva ett visst målsmanskap för landets industriella intressen, har icke heller, såsom det synes mig, kunnat underskatta betydelsen af den här utaf mig meddelade statistiska utredningen. Jag är honom dessutom tack skyldig för det bidrag, han själf inom Utskottet lemnat för att göra denna

utredning så fullständig, som den här för Kammaren finnes framlagd, men jag beklagar, att äfven hans doktrinära uppfattning skymt hans blick för rätta betydelsen af åtskilliga moment i denna statistiska utredning.

*Ifrågasatt
förhöjning af
tullen på
vissa slags be-
redda hudar
och skinn.
(Forts.)*

Här förekommer visserligen på ett och annat ställe någon liten höjning, så t. ex. under rubriken "diverse hudar och skinn", der det förekommer en liten höjning i arbetskvantiteten för ett år, nemligen för år 1883. Men jag får fästa uppmärksamhet på, att denna omständighet snarare talar för rigtigheten af min uppfattning än *mot* densamma, ty denna omständighet bevisar just, att denna näringsgren har från sin förra ställning af en betydande fabriksindustri gått tillbaka till hvad jag skulle vilja närmast jemföra med en art af hemslöjd, då handtverksiddkaren sitter på landsbygden och verkställer åt den kringboende befolkningen ett och annat arbete inom sitt yrke, men af så skiftande beskaffenhet, att det icke kan i statistiken inordnas under annan titel än detta "diverse", som icke så noga kan specificeras. Då för öfrigt de arbetsområden inom denna näringsgren, som kräfva största kapital och den mest utvecklade arbetsskickligheten, fortfarande äfven under år 1883 visat ett bestämdt tillbakaskridande, tror jag icke, att nyss nämnda enstaka omständighet, som påpekats, kan utöfva något som helst inflytande på uppfattningen af denna näringsgrens ställning i dess helhet. Jag kan således icke frångå, hvad jag i mitt första anförande tog mig friheten påpeka, nemligen att ingen näringsgren i vårt land blifvit så hårdhänt och obarmhertigt behandlad som denna, och jag vågar hålla före, att denna fabriksnäringsgren, med hänsyn till i densamma nedlagdt kapital och den verkligen stora arbetsskicklighet, som för densamma erfordras, vore väl förtjent af den omvårdnad från statsmakternas sida, som nu skulle kunna gifva sig ett uttryck genom Kammarens bifall till mitt anspråkslösa yrkande, hvarföre jag tillåter mig å nyo härom framföra en vördsam anhållan.

Herr Bennich:

Herr Björnstjerna:

Herr Dahl:

Herr Bennich:

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bestämma en införselstull af 24 öre per kilogram för de i punkten afsedda artiklar, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på bifall till Utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatt förhöjning af tullen på vissa slags beredda hudar och skinn. (Forts.)
 Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 11 punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, röstar

Den, det ej vill, röstar

Ja;

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och besluter, att sulleder och bindsulläder samt hvitgarfvade (alunerade) äfvensom sämskade hudar och skinn skall åsättas en införselstull af 24 öre för 1 kilogram.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—53;

Nej—51.

12 och 13 punkterna.

Biföllos.

14 punkten.

Lades till handlingarna.

15—39 punkterna.

Biföllos.

40 punkten.

Lades till handlingarna.

41 punkten.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 2 och 5 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inlösning af skattefrälseräntor, kronotionage, som innehafves under enskild eganderätt, samt arbets- eller hofveriskyldighet till skattesåld kronoegendom.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 2 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 55, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer.

Förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka m. m.

Herr Sandberg: Ehuru jag i hufvudsak instämmer med Lag-Utskottet, anser jag mig likväl böra inför Kammaren uttala mina betänkligheter mot det föreslagna borttagandet af dagsverksskyldighet efter matlag. För min del tror jag, att borttagandet häraf skall väcka ett stort och till viss grad berättigadt missnöje inom många, ja, kanske de flesta församlingar på landsbygden och äfven inom flera, särskildt de mindre stadssamhällena. Det torde icke vara billigt och rättvist att t. ex. en landthandlare, en handtverkare, som är uppskattad till 400 å 450 kronors inkomst och som, åtminstone i de landsorter, der jag närmare känner förhållandet, ofta befinner sig i långt bättre ekonomisk ställning än de mindre jordbrukarne, skall helt och hållet fritagas från deltagande i kyrkobyggnad. Visserligen säger Utskottet: "bestämmelsen, att i fråga om byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer "dagsverken skola utgöras efter matlag", torde få anses otidsenlig och olämplig". Men i Utskottets betänkande förekommer dock på samma sida en uppgift, att år 1878 hade af utgifterna till kyrkobyggnader inom landet 163,287 kronor 40 öre eller ej mindre än 27 procent af hela beloppet utgått af matlagen. Detta synes mig vederlägga Utskottets påstående om otidsenligheten och olämpligheten af ifrågasvarande bestämmelse. Hade den varit så beskaffad, så är det icke sannolikt, att, när den icke behöfde tillämpas, så stor del af kostnaderna skulle fått utgå genom fullgörande af dagsverksskyldighet efter matlag. I Utskottets betänkande framhålles ock, huru som skatteregleringskomitén äfven ansett, att dagsverksskyldighet efter matlag bör försvinna, särskildt derföre, att kyrkobyggnad nu mera vanligen upplåtes på entreprenad. Under loppet af innevarande riksdag har jag läst ett meddelande om en sådan entreprenad-auktion, hvarvid en byggmästare inropat kyrkobyggnadens uppförande emot viss betalning tillika med så och så många dagsverken. Samma förhållande torde ofta nog förekomma vid dylika entreprenad-auktioner och detta synes mig förminska beviskraften af skatteregleringskomiténs omförmälda uttalande. Deremot tror jag, att det finnes ett skäl emot borttagandet af ifrågasvarande dagsverksskyldighet, som för mig har lika stor, om ej större betydelse än allt hvad jag nu anfört. Det händer ofta nog, att till grund för stadganden, ärfda från våra förfäder, ligger något, som nutidens stormän med sin starkt utpräglade benägenhet att anse allt gammalt för föråldradt antingen helt och hållet förbise eller åtminstone för litet beakta. Så synes mig äfven här vara förhållandet. Enligt min uppfattning är det icke blott en skyldighet, utan också en rättighet för dem, som, utan att ega jord, eller annan fast egendom, dock är bofast inom en viss församling, att på det sätt, som för honom är lättast och beqvämast, få bidra till uppförande af kyrka. En person, som, om också blott med några få dagsverken,

Förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

bidragit till byggande af församlingens kyrka, känner sig på helt annat sätt såsom delegare i denna kyrka, och har för dess vidmakthållande och förskönande ett helt annat intresse, än den, som, så att säga, fått kyrkan till skänks. På de grunder, jag nu anført, anhåller jag om proposition på återremiss af förevarande betänkande, i syfte att dagsverksskyldigheten efter matlag må bibehållas.

Friherre von Kræmer: Såsom bekant, äro i geometrien åtskilliga propositioner åtföljda af, hvad man kallar, ett korollarium, en själfklar följd af hvad som nyss förut anförts. Det har synts mig, som om den förändring Lag-Utskottet här tillstyrkt, hörde till korollariernas slägte. Sedan nemligen näst föregående Riksdag beslutit den förändring i 26 kapitlet 4 § Byggningabalken angående tingshusbyggnadsskyldighet, att denna skyldighet i stället för att, såsom förut, utgöras efter oförmedladt mantal, skulle utgöras efter fyrk, i den proportion, att fastigheter skulle betala efter hela fyrktalet och öfriga skatteobjekt efter en fjerdedel af sitt fyrktal; sedan vidare den sista Riksdagen beslutit, att äfven samma kapitels 2 § angående prestgårdsbyggnadsskyldigheten skulle på samma sätt ändras, hvilket, som bekant, mötte ett litet hinder i de presterliga privilegiernas beskaffenhet, ett hinder, som dock numera genom antagandet af Kongl. Maj:ts proposition N:o 10 till innevarande Riksdag blifvit undanröjdt; sedan alltså numera gälla samma stadganden för skyldighet att bygga tingshus, häradsfängelse och prestgård, är det icke då en själfklar följd af den föregående och af den innevarande Riksdagens förenämnda beslut, att äfven den återstående och kanske viktigaste af de tre byggnadsskyldigheter, för hvilka särskilda stadganden anses nödiga, den rörande kyrka, på samma sätt ordnas?

Den siste ärade talaren, hvilken yrkade återremiss af betänkandet, gjorde detta hufvudsakligen i det syfte, att få bibehållet något stadgande angående dagsverksskyldighet efter matlag. För mig framställer sig just önskvärdheten af att få bort denna dagsverksskyldighet efter matlag såsom ett af de hufvudsakligaste skälen för den nu ifrågasatta lagförändringen. Riksdagen har ju upprepade gånger fattat beslut om borttagande af personella skatter. Skatteregeringskomitén har ock ända till öfverflöd utredt olämpligheten af sådana skatter, hvilka tynga lika hårdt på de obemedlade som på de bemedlade. Kan det då vara skäl att bibehålla denna lemning deraf? Mig synes att så ej är och att just detta är ett af de mest talande skälen för nödvändigheten af att ändra förevarande stadgande.

Särskildt ber jag att få påpeka, att denna dagsverksskyldighet efter matlag är betydligt kringskuren, ty enligt Kongl. Maj:ts resolution den 10 Februari 1860 på de besvär, som af Friherrarne Rehbinder och Reutersköld, och Herrar Almström och Strömbäck anförts öfver ett sockenstämmobeslut i Vallentuna socken af Stockholms län, genom hvilket deras statfolk ålades utgöra dagsverken

efter matlag, har Kongl. Maj:t förklarar, att statfolk icke skola räknas såsom matlag. I en församling således, der det finnes mycket statfolk, skola dessa icke utgöra dagsverken, men en fattig backstugusittare, som kanske förut varit statkarl, han skall göra det. Är det icke ett ytterligare bevis för den nuvarande ordningens olämplighet?

Förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

Vid 1876 års riksdag var det en verklig storm af motioner angående ändring eller upphäfvande af dessa kommunala byggnadsskyldigheter, men Lag-Utskottet sade då i sitt betänkande att "Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 20 Juni 1866 anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och framlägga förslag til sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer äfven som af sockenstuga och fattigstuga, att dessa åligganden blefve för medlemmarne af kommunen efter billiga grunder gemensamma." På denna grund yttrade Utskottet: "Då emellertid ett fullständigt lagförslag i ämnet sålunda torde vara att från Kongl. Maj:t förvänta, har Utskottet icke ansett lämpligt att inlåta sig på ett försök till frågans slutliga lösning, utan funnit lagstiftningsåtgärden böra för närvarande inskränkas till afhjelpande *allenast af de största bristerna i nu gällande föreskrifter.*"

På grund af detta Lag-Utskottets betänkande tillkom 1876 års förordning, som åtminstone så till vida förbättrade förhållandet, att kostnaden för kyrkas byggnad och underhåll skulle utgå icke blott efter oförmedladt mantal utan af all fastighet efter dess fyrktal, men dock fritogs fortfarande all fyrk för kapital eller inkomst, hvarjemte föreskriften om dagsverken efter matlag bibehölls, oaktadt man redan då var mer eller mindre missnöjd med dem.

Den ärade talaren har sagt, att då Utskottet i sin motivering säger, att omkring 27 procent af hela byggnadskostnaden blifvit uttagna efter matlags- eller personlig beskattningsgrund, så måste det visa, att stadgandet derom ingalunda är betydelselöst. Ja, det är därför att lagens föreskrifter icke hafva följts, ty numera åstadkommas alla dylika byggnadsarbeten genom entreprenad och entreprenören erhåller en viss summa för arbetet och kan icke använda dessa sockendagsverken; derföre har man tagit sig före att i socknarne efter olika grunder uttaxera kontanta bidrag af matlagen såsom vederlag för dagsverken alldeles i strid mot gällande lag och författningar, ty Kongl. förordningen af den 22 Juni 1883 föreskrifver i detta afseende: "de afgifter, om hvilka kyrkostämman beslutar, skola utom i de fall, för hvilka annorlunda är i lag eller författning stadgadt, utgå efter den för rösträtt i kyrkostämma bestämda grund, och må förty personliga eller matlagsavgifter icke utöfver hvad lag uttryckligen medgifver af kyrkostämma beslutas." Icke dess mindre hafva af kyrkostämmor beslutats sådana matlagsavgifter i kontant, och som det icke följt några klagomål deröfver, hafva de också utgått. Det är orsaken hvarför 27 procent af kostnaden hafva kunnat utgå af matlagen.

Hvad nu sjelfva saken angår, så hemställer jag dock, om de nuvarande förhållandena kunna anses vara rättvisa. Jag vill taga

*Förslag till
lag angående
byggnad och
underhåll af
kyrka m. m.*

(Forts.)

ett af de exempel, som jag i min motion anført, nemligen från den socken der jag bäst känner förhållandena. I Flens socken är för 1885 fyrktalet för allt slags fastighet fastställt till 3,890 fyrk och för öfriga beskattningsföremål till icke mindre än 4,910 fyrk. Om nu icke händelsevis så vore, att en del af de senare fyrkarne sutte på samma händer som fastighetsfyrkarne, så skulle således de 4,910 fyrkarne på kyrkostämman kunna besluta åtskilliga kyrko-byggnadsföretag, i kostnaderna för hvilka de sedermera icke i ringaste mån behöfde deltaga, utan deraf drabbades de öfverröstade fastighetsfyrkarne. Kan detta vara riktigt? Bland åtskilliga andra dylika exempel, som jag antecknat, vill jag blott anföra ännu ett. I Söderala socken af Helsingland är det för allt slags fastighet fastställda fyrktalet 24,203 fyrk, under det att fastställda fyrktalet för kapital eller inkomst är icke mindre än 181,220 fyrk! Man kan dock möjligen säga, att detta är ett undantagsexempel, der missförhållandet är drifvet till sin yttersta spets. Jag vill derföre anföra det allmännare förhållandet, att i Södermanlands län är fyrktalet för jordbruksfastighet 540,012, för annan fastighet 40,621, summa för all fastighet 580,633 samt för öfriga föremål 275,340, således nära hälften så många som fastighetsfyrkarne. På samma sätt är i Elfsborgs län fyrktalet för jordbruksfastighet 658,794, för annan fastighet 46,641, summa för all fastighet 705,435, under det att fyrktalet för andra föremål är 318,134 fyrk. Afven i de flesta andra län äro förhållandena enahanda; men jag vill ej besvara Kammaren med att anföra flere, utan vill jag blott för att i ett slag sluta dessa sifferuppgifter taga summorna för riket i sin helhet och dervid förvandla hela bevillningssumman för jordbruksfastighet till fyrk efter 5 öre per fyrk — jag anmärker dock, att i Kopparbergs län utgå dock icke kommunalutskylderna efter fyrk utan efter bevillningskrona, så att summan blir ej fullt exakt. Fyrktalet för jordbruksfastighet i riket skulle då blifva 13,179,066 fyrk samt för annan fastighet 1,215,123, summa för all fastighet 14,394,189, under det att fyrktalet för öfriga beskattningsföremål skulle blifva 7,835,938, således 54 procent i förhållande till jordbruksfyrktalet samt 35 procent af allt fyrktal i riket. Kan det vara rimligt, att i en så viktig kommunal byggnadsskyldighet, som det här är fråga om, 35 procent af allt fyrktal i riket icke deltaga? Om, såsom den ärade talaren anförde, den fattige backstugusittaren känner sig stolt öfver att med sina dagsverken hafva bidragit till kyrkobyggnader, så böra väl ännu mera de industriidkande och förmögnare personerna i socknen eftersträfvat rättigheten att deltaga deri samt känna sig stolta öfver att få göra det.

Det är dock icke föreslaget, att de skulle bidraga i samma proportion som fastighetsegare utan blott med en fjerdedel. Ehuru således fyrktalet för öfriga beskattningsföremål utgör ungefär 35 procent af allt fyrktal i riket, skulle de dock äfven efter denna lagförändring icke komma att bidraga med mer än cirka 9 procent af kostnaden. Kan detta vara för mycket begärdt?

Hvad sedan angår förslaget att sockenstuga, som inkom för

det med sådant hus afsedda ändamål uppföres, skall byggas och underhållas efter samma grunder som kyrkan, så anser jag för min del, att det hade varit riktigare, att denna byggnad, såsom jag föreslagit, helt och hållet hade uteslutits från de byggnader som till kyrka höra, enär sockenstuga visserligen ännu på somliga ställen utgör samlingsplats för kyrkofolket före gudstjensten, men dess hufvudsakliga ändamål numera är att nyttjas som lokal för sockenstämma och kyrkostämma. Jag vill dock för min del icke något invända mot den redaktion, som Lag-Utskottet föreslagit, eller att sockenstuga skall lyda under föreskriften för kyrkobyggnad endast i fall enkom sockenstuga uppföres.

Förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka m. m.
(Forts.)

Hvad slutligen angår det förbehåll, som Lag-Utskottet gjort i afseende på presterskapets privilegier, så synes det visserligen, då man läser de prejudikat, hvilka i Lag-Utskottets betänkande blifvit anförda, vara ganska tvifvelaktigt, huru vida sådane undantag och friheter verkligen existera annat än möjligen i ett par provinser. Men då Riksdagen haft erfarenhet, att beslutet angående prestgårdsbyggnadsskyldighet icke af Kongl. Maj:t faststälts, på grund af Högsta Domstolens betänkligheter angående presterskapets privilegier, så anser jag det vara alldeles riktigt, att Lag-Utskottet här infört detta förbehåll. Jag hoppas att om Lag-Utskottets förslag, såsom önskligt vore, blir Riksdagens beslut, det utan att blifva underkastadt anmärkning skulle kunna af Kongl. Maj:t sanktioneras.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Sandberg: Jag vill endast fästa den siste talarens uppmärksamhet på, att jag ingalunda klandrat Lag-Utskottets förslag i andra hänseenden än i fråga om borttagandet af matlagens rättighet och skyldighet att lemna dagsverken.

Denne talares som vanligt värtaliga och vidlyftiga anförande har derföre hufvudsakligen varit ett fäktande i luften emot en fingerad motståndare. Det lilla, han yttrat till försvar för det föreslagna borttagandet af dagsverksskyldigheten på matlag, synes mig icke på minsta sätt bevisande, hvarföre jag vidblifver mitt yrkande på återremiss.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de derunder gjorda framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan derpå att utlåtandet skulle till Utskottet återförvisas, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställen förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf att enligt öfverenskommelse, som träffats mellan Kamrarnes Herrar Talmän, omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen komme att anställas vid Kamrarnes sammanträden Tisdagen den 12 innevarande Maj.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att Lag-Utskottets utlåtande N:o 56 skulle sättas främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,55 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
